

23 Helgesta – Ådö

ODLINGSLANDSKAP, KYRKOMILJÖ, MILITÄRBOSTÄLLE

Vid Helgesta kyrka, invid Båvensstrand, finns en fin kyrkomiljö som omfattar många av de komponenter som kännetecknar ett äldre sockencentrum. Här finns prästgård, skola och kyrkby utmed en gammal vägsträckning.

Kyrkan går tillbaks till 1100-talet och har en port från denna tid. Under 1760-talet byggdes kyrkan om till dubbel bredd och i början av 1900-talet förändrades kyrkans inre. Intill kyrkan står en klockstapel från 1600-talets mitt. Trots flera ombyggnader har kyrkomiljön en ålderdomlig prägel med detaljer som en medeltida stiglucka och vapenhus, dock ombyggt till gravkor, en romersk portal och ett fönster i den södra, medeltida långväggen.

Norromkyrkan ligger prästgården med en huvudbyggnad från 1944 med mansardtak uppförd på en äldre grund med två äldre flyglar. Västra flygeln uppfördes som prästbostad vid mitten av 1700-talet och den östra är en arbetarbostad från början av 1800-talet. Byggnaderna har faluröd panel och vita snickerier. Ekonomigården omfattar rödfärgade byggnader från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Invid kyrkan ligger en rödmålad skolbyggnad från sent 1800-tal som nu används som församlingshem. Utmed byvägen står även en äldre tiondelada i timmer. Här finns också några ljusmålade, panelade och putsade bostadshus från tidigt 1900-tal.

Söder om kyrkan ligger Helgesta gård med en storsalsbyggnad med frontespis. Byggnaden är från sent 1800-tal och har gulmålad panel. Till gården hör några

stora ladugårdsbyggnader från ungefär samma tid. Vid Båvens strand har det under sent 1900-tal uppförts flera villor i äldre, traditionell stil som är väl integrerade med den äldre miljön. Bebyggelsen ligger framför allt utmed den gamla bygatan som leder fram till prästgården. Miljön är sammanhållen med flera välbevarade äldre byggnader. Vid Båvens strand breder Helgesta kyrkby ut sig.

Ådö herrgård ligger på en ö, Ådö, i Båven som består av uppodlade dalgångar och skogsklädda höjder. Ön ägs av Statens fastighetsverk och delar av marken är naturreservat, bebyggelsen är byggnadsminne. Bebyggelsen på Ådö herrgård är uppförd som kaptensboställe 1747 på grunder av en äldre stenbyggnad från 1600-talet. Huvudbyggnaden är vitputsad med valmat tak och flankeras av två flyglar, rödfärgade med sadeltak. Den ena är uppförd 1730, den andra är återuppbyggd efter en brand 1943 i samma stil som sin föregångare. Till gårdsmiljön hör flera äldre ekonomibyggnader och arbetarbostäder, samtliga i trä och faluröda.

I området märks även Hammartorp, norr om kyrkbyn, en herrgårdsbyggnad uppförd 1917 i en romantiserande slottsstil, där byggnaden senare försetts med två torn. Hammartorp var en mindre gård fram till slutet av 1800-talet då marken slogs ihop med Löta gård och det uppfördes ett ståndsmässigt boende invid Båvens strand. Hammartorp är ett exempel på det tidiga 1900-talets företagsledares ambition och idealiserande av herrgårdsliv. Idag är Hammartorp skilt från Löta gård.

VIKTIGA VÄRDEBÄRARE

- Helgesta kyrkomiljö med prästgård, äldre skola och tiondelada/sockenmagasin.
- Helgesta Kyrkby med bygata.
- Ådö kaptensboställe, statligt byggnadsminne. Ådö är ett militieboställe som omfattar ett rikt byggnadsbestånd från 1600-, 1700-, och 1800-talen, med stora byggnadshistoriska värden. Miljön speglar utformningen av ett militieboställe i äldre tid.

ATT TÄNKA PÅ

- Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt KML.
- Prästgården, den äldre skolbyggnaden samt tiondeladan är viktiga för förståelsen av sockencentrumets administrativa roll och ska bevaras.
- Ådö kaptensboställe är statligt byggnadsminne och ska underhållas enligt gällande föreskrift.
- Bebyggelsens placering i landskapet, skala samt materialval och färgsättning ska vara vägledande vid eventuella tillbyggnationer och nybyggnationer.

Helgesta prästgård är en välbevarad miljö, huvudbyggnaden är från 1944 på en äldre grund, flyglarna från 1700- och 1800-talet.

Helgesta kyrkomiljö har en ålderdomlig prägel med stiglucka.

Vid kyrkan finns en timrad tiondelada.

En av flera nya villor i Helgesta kyrkby, uppförda i äldre stil.

Ådö Kaptensboställe, från 1747 är statligt byggnadsminne.